

Dr hab. Magdalena Bsoul-Kopowska, prof. PCZ

Częstochowa, 15.03.2023

Politechnika Częstochowska

Wydział Zarządzania

Katedra Socjologii Stosowanej

i Zarządzania Zasobami Ludzkimi

Recenzja pracy doktorskiej

mgra: Krzysztofa Olchawa pt. „Doskonalenie Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego na przykładzie województwa małopolskiego” przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. inż. Andrzeja Kozery.

Recenzja obejmuje następujące części składowe: **ocenę ogólną, ocenę metodologiczną, ocenę merytoryczną oraz wnioski i konkluzję końcowe.**

Ocena ogólna

Rozwój cywilizacyjny i społeczny, który ma miejsce w ostatnich dziesięcioleciach oraz zróżnicowanie pod względem polityczno – ekonomicznym współczesnego świata przyczynia się do pojawienia się różnych zagrożeń zagrażających bezpieczeństwu poszczególnych państw i ich obywateli. Obszar związany z bezpieczeństwem narodowym odnosi się w głównej mierze do przystosowania państwowych i samorządowych struktur powołanych w celu przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom państwa oraz przygotowania społeczeństwa do stosownych zachowań w sytuacjach kryzysowych.

Z tych też względów przed poszczególnymi państwami pojawiają się coraz to nowe wyzwania wymagające wypracowania kolejnych strategii umożliwiających stawiania czoła pojawiającym się zagrożeniom. Wymusza to również konieczność monitorowania i przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom, które mogą godzić w podstawy bytu danego państwa i jego obywateli.

Politechnika Częstochowska

Wydział Zarządzania

al. Armii Krajowej 19 B, 42-201 Częstochowa

tel. +48 34 325 03 95, e-mail: dziekan@wz.pcz.pl

www.wz.pcz.pl

KSRG stanowi jednolity i spójny system, który skupia powiązane ze sobą podmioty ratownicze tak, aby wspólnie mogły podjąć skutecznie działania. Jego organizatorem jest Państwowa Straż Pożarna pod zwierzchnictwem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Poprzez utworzenie tego systemu starano się ujednoczyć podejmowane akcje ratunkowe oraz zintegrować podmioty ratownicze, które powinny uczestniczyć w tychże akcjach.

Autor trafnie zauważył, że w obszarze bezpieczeństwa narodowego nie ma obecnie bardziej żywotnego i skomplikowanego zjawiska, jak zarządzanie realizowane w sytuacjach kryzysowych. Jest to spowodowane tym, że sytuacje zagrażające bezpieczeństwu są zazwyczaj trudne do zdiagnozowania oraz do przewidywania ewentualnych ich skutków.

W mojej ocenie naukowa analiza i ocena istniejących rozwiązań, tworzenie nowych możliwości oraz proponowanie lepszych jakościowo zmian poprzez wskazanie determinantów zapewniających poprawę funkcjonowania KSRG jest ważna i potrzebna. Zwłaszcza, że brak jest kompleksowych opracowań dotyczących kwestii doskonalenia KSRG i jego współpracy z innymi podmiotami. Wydaje się być również zasadnym przedstawienie problemu doskonalenia KSRG na poziomie województwa małopolskiego, gdyż odnosi się on do podnoszenia bezpieczeństwa jego mieszkańców.

Rozprawa doktorska mieści się w obszarze nauk społecznych, do których należy zarówno bezpieczeństwo publiczne, jak i zarządzanie kryzysowe. Podjęta przez Doktoranta problematyka może stanowić przedmiot rozprawy doktorskiej. Temat niniejszej pracy doktorskiej ma charakter poznawczy i spełnia wymagania pracy naukowo – badawczej.

Ocena metodologiczna

Przedstawiona w dysertacji problematyka badawcza posiada charakter teoretyczno – praktyczny, umiejscowiona jest w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie oraz dyscyplinach pokrewnych.

Obszar badań podjętych przez Doktoranta obejmuje jednostki Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, tj. jednostki OSP włączone do KSRG oraz jednostki Państwowej Straży Pożarnej wyspecjalizowane w zwalczaniu skutków istniejących zagrożeń terenie województwa małopolskiego.

Krytyczne podejście do dysertacji zmusza mnie do wskazania pewnych niedociągnięć i wątpliwości warsztatu badawczego Doktoranta, które dostrzegłam podczas analizy treści niniejszej rozprawy. Zostaną one zaprezentowane w dalszej części recenzji.

Głównym celem recenzowanej dysertacji doktorskiej jest *wskazanie determinantów doskonalenia Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, wskazanie jego uwarunkowań prawnych oraz ustrukturyzowania w systemie zarządzania kryzysowego*. Tak nakreślony zamysł badawczy jest punktem wyjścia do próby stworzenia założeń planów zarządzania kryzysowego na trzech poziomach administracyjnych: wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym.

Zaprezentowany powyżej cel główny rozprawy należy uznać za interesujący z naukowego punktu widzenia. Cechuje go użyteczność praktyczna związana z możliwością wykorzystania w planowaniu rozwiązań w zakresie zarządzania kryzysowego.

Główny problem badawczy zaprezentowano przy pomocy pytania badawczego zreagowanego w sposób następujący: *Jaki wpływ na funkcjonowanie jednostek OSP ma obecny system podziału zasobów i do jakich wniosków prowadzi z perspektywy jednostki oraz całego systemu KSRG*. Rozszerzeniem, a tym samym doprecyzowaniem głównego problemu badawczego jest próba odpowiedzi na następujące pytania:

1. *Czym jest bezpieczeństwo mieszkańców?*
2. *Jakie miejsce w hierarchii wartości stanowi bezpieczeństwo?*
3. *Jakie są podstawy prawne polityki zarządzania kryzysowego w Polsce?*
4. *Z jakich źródeł finansowany jest KSRG?*
5. *Jakie są obowiązki samorządów w zakresie bezpieczeństwa publicznego?*

6. *Jakie są gwarancje finansowania zadań z zakresu bezpieczeństwa przez samorządy?*

7. *Jaka jest rola poszczególnych władz samorządowych w odniesieniu do systemu zarządzania kryzysowego?*

Doktorant przyjął ponadto główną tezę pracy zgodnie, z którą *”obecny system bezpieczeństwa publicznego, uznawany przez większość społeczeństwa za dobrze funkcjonujący, w rzeczywistości jest determinowany przez czynniki polityczne i wykorzystywany do rozgrywek partyjnych bez należytego uwzględnienia standardów technicznych i bezpieczeństwa osobistego ratowników, co w przyszłości może skutkować brakiem odpowiedniej gotowości operacyjnej jednostek. Ponadto podłoże polityczne systemu doprowadza do słabej koncentracji na przewidywaniu i zapobieganiu negatywnych skutków zagrożeń, które wynikają ze zmienności i nieprzewidywalności otoczenia oraz dynamicznych zmian gospodarczych, społecznych i ekologicznych”.*

Ze względu na złożoność hipotezy głównej Doktorant sformułował hipotezy pomocnicze:

1. *System bezpieczeństwa społecznego stanowi element „gry” politycznej w wyborach parlamentarnych i samorządowych.*

2. *W realizacji polityki bezpieczeństwa publicznego nie uwzględnia się opinii i oceny strażaków – ratowników należących do jednostek najniższego szczebla w hierarchii systemu, jak i jego poszczególnych podsystemów, np. jednostek OSP. W szczególności opinii dotyczących bieżącego funkcjonowania rozwoju i pojawiających się utrudnień oraz zmian.*

3. *Brak przedstawienia szczegółowych zasad finansowania całego systemu, jak i jego poszczególnych podsystemów, np. jednostek OSP.*

4. *Niewystarczające środki finansowe na realizację rosnącej liczby zadań, którymi samorządy obarczają jednostki OSP.*

5. Powiązania jednostek ratowniczych wchodzących w skład KSRG powoduje destabilizację całego systemu, ograniczając jego działanie i tworząc ryzyko jego niewydolności.

6. Skupienie się na przewidywaniu rzadkich zdarzeń pochłania środki na zbędne badania a jednocześnie powoduje niedofinansowanie podstawowego wyposażenia pracowników służb ratowniczych zaangażowanych w zwalczanie skutków występowania zagrożeń.

W procesie przygotowywania rozprawy doktorskiej Doktorant wykorzystał teoretyczną i empiryczną metodę badawczą. Metody teoretyczne umożliwiły pozyskanie materiału badawczego, zawartego w bibliografii, wyodrębnienie składników istotnych w procesie badawczym, a następnie ich porównanie oraz syntezę wyodrębnionych elementów składowych w celu uzyskania materiału niezbędnego do dalszych badań. Z metod empirycznych zastosowano obserwację.

Analizując treści założeń przyjętych do badań dostrzegam pewne interpretacje metodologiczne, które budzą moje zastrzeżenia. Dotyczy to niezbyt jasno przedstawionego celu pracy doktorskiej. Celem tym – jak wskazuje Doktorant (s. 9) – jest ocena KSRG oraz dokonanych zmian w tym systemie względem wpływu na bezpośrednie i pośrednie zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom województwa małopolskiego. Tymczasem w rozdziale pierwszym s. 13, Doktorant pisze: „Cel główny pracy doktorskiej prowadzi zatem do próby stworzenia założeń planów zarządzania kryzysowego na trzech poziomach administracyjnych, tj.: wojewódzkim, powiatowym i gminnym”. Z kolei, problem badawczy zamieszczony we wstępie brzmi: „czy obecny KSRG oraz jego modyfikacje zapewniają akceptowalny poziom bezpieczeństwa społeczeństwa i architektury systemu na przykładzie województwa małopolskiego?”. Natomiast w rozdziale pierwszym – dotyczącym metodyki badań s. 13 – główny problem badawczy brzmi: „jaki wpływ na funkcjonowanie jednostek OSP ma obecny system podziału zasobów i do jakich wyników prowadzi z perspektywy jednostki oraz całego systemu KSRG?”. Zasadne jest zatem wyjaśnienie tych rozbieżności przez Doktoranta.

Część metodologiczna jest z reguły najbardziej dyskusyjną, a często też kontrowersyjną częścią pracy dlatego też polegam na opinii i akceptacji promotora reprezentującego określoną szkołę metodologiczną.

Ocena merytoryczna

Dokonując oceny merytorycznej należy podkreślić, że zawarte w niej treści mają dużą wartość użyteczną, co z kolei przekłada się na odpowiednie zakresy wiedzy w teorii zarządzania kryzysowego, jak i bezpieczeństwa publicznego. Treści zawarte w dysertacji mieszczą się nie tylko w aktualnych i istotnych obszarach tematycznych współczesnych badań ale także tworzą podstawy na rzecz funkcjonalnej strony tego zarządzania, jako ważnej składowej bezpieczeństwa państwa.

Recenzowana rozprawa składa się ze Wstępu i sześciu rozdziałów (przy czym rozdział szósty to Wnioski i podsumowanie badań), bibliografii, aktów prawnych i aneksu zawierającego: spis załączników, spis rysunków, spis tabel, spis wykresów i dotychczasowy dorobek naukowy doktoranta. Moim zdaniem zamiast rozdziału szóstego powinno być zakończenie pracy a zamiast aneksu załączniki. Całość zajmuje 213 stron.

We wstępie (zawartym na stronach: 3-10) przedstawiono uzasadnienie podjęcia tematu pracy, jej zakres, cel pracy, problem badawczy oraz strukturę pracy.

W rozdziale pierwszym (strony: 1-19), pod tytułem *Metodyka badań*, doktorant zamieszcza uzasadnienie badań empirycznych, określa cel przeprowadzonych badań oraz ich zakres, opisuje źródła danych i metody wykorzystane w pracy doktorskiej do przeprowadzenia badań. Następnie poprawnie omawia obszar prowadzonych badań. Doktorant mógłby jednak w sposób bardziej wyczerpujący dokonać wskazania głównych przesłanek, które spowodowały potrzebę przeprowadzenia badań.

W mojej ocenie brakuje również jasnego określenia znaczenia podejmowanej problematyki dla rozwoju nauk społecznych. Dlatego też oczekuję od Doktoranta

odpowiedzi na pytanie: w jakim zakresie stanowi ona wkład w rozwój naszej wiedzy o badanym zjawisku ?

W rozdziale tym brakuje również odniesień do pozycji literatury z zakresu metodologii badań , na które Autor powołuje się w Bibliografii.

W rozdziale drugim (strony: 20-84) pod tytułem *Organizacja zarządzania kryzysowego w planowaniu cywilnym* Autor koncentruje swoją uwagę na administracyjnych podstawach zarządzania kryzysowego. Przedstawia wyniki identyfikacji podstawowych pojęć i terminów wprowadzających w problematykę przedmiotu badań w obszarze bezpieczeństwa. Słusznie zauważa, że brak jasności w definiowaniu zarządzania kryzysowego oraz w sposobie postrzegania problemu powoduje zakłócenia w tworzeniu regulacji i ich interpretacji przez podmioty zarządzania kryzysowego. Autor pracy zwraca również uwagę na brak w literaturze jednoznacznej definicji bezpieczeństwa pożarowego. W rozdziale tym Doktorant dokonuje również charakterystyki struktury zarządzania kryzysowego oraz opisuje funkcje i podstawy Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem.

W rozdziale trzecim (strony:102-154) przedstawiona została działalność Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Polsce. Autor dysertacji w rozdziale tym koncentruje się na przedstawieniu zadań, potencjału oraz reguł funkcjonowania omawianego systemu. W podrozdziale 3.3 Doktorant dokonuje charakterystyki państwowych jednostek Straży Pożarnej oraz jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych działających w KSRG działających na terenie województwa małopolskiego.

Rozdział czwartym (strony: 155-169) poświęcony jest doskonaleniu systemu KSRG. Doktorant, w rozdziale tym wskazuje na rolę doskonalenia systemu szkoleń w ramach KSRG. Przedstawione korzyści zostały opracowane po uwzględnieniu funkcji szkoleniowych oraz po przeprowadzeniu obserwacji poszczególnych jednostek badanych przez Doktoranta. Autor, zwraca również uwagę na zmiany w systemie zarządzania kryzysowego, jakie miały miejsce w ciągu ostatnich lat oraz prezentuje działania, które jego zdaniem mogą pozytywnie wpłynąć na funkcjonowanie KSRG. Następnie omawia

potrafi zgromadzić materiał badawczy, uporządkować i dokonać selekcji, ale również posiada umiejętność swobodnego zaprezentowania treści w formie pożądanej dla prac naukowych. Zauważam jednak, że niektóre przypisy są niepełne (np.:s.16, 60, 78, 79, 97).

Praca pod względem formalnym została przygotowana poprawnie, choć wykazuje też nieliczne, drobne usterki: Moim zdaniem można było ją bardziej ustrukturyzować, stosując np. listy numerowane i punktowane, pogrubienie/podkreślenie najważniejszych pojęć oraz fragmentów tekstu. Podobnie, rozdział szósty zatytułowany „Wnioski i podsumowanie badań”, powinien być w zasadzie zakończeniem pracy.

Doktorant nie ustrzegł się też drobnych błędów edytorskich, co jest rzeczą naturalną w tak obszernym opracowaniu.

Reasumując, pod względem merytorycznym praca – pomimo pewnych niedociągnięć - wnosi nowe wartości poznawcze, w szczególności w obszarze prac związanych z poprawą jakości działań KSRG.

Podczas analizy rozprawy doktorskiej zauważyłam pewne kwestie, które wymagają wyjaśnienia.

1. Na s.13 Autor pisze: „ Głównym celem badań empirycznych jest uzupełnienie luki poznawczej zasygnalizowanej dzięki wnioskom z literatury przedmiotu”. Proszę wyjaśnić powiązania pomiędzy celem pracy, problemem badawczym, hipotezami a strukturą pracy?

2. Na s. 14 Doktorant pisze „obecny system bezpieczeństwa publicznego, uznawany przez większość społeczeństwa za dobrze funkcjonujący”. Pytanie: W oparciu o jakie badania przyjął Pan takie założenie?

3. Na s. 17- Autor pisze: „Podczas badań w wybranych jednostkach na terenie województwa małopolskiego wykonano obserwacje i analizę treści, zatem źródłem informacji były dane zawarte w dokumentach oraz dane pozyskane podczas obserwacji procesów i schematów decyzyjnych”, Pytanie: Proszę wyjaśnić na czym polegała obserwacja procesów i systemów decyzyjnych ?

istotę doskonalenia techniczno - informatycznego badanego systemu oraz zadania zintegrowanego systemu RISK0, który – zdaniem Doktoranta ma sprzyjać racjonalnemu podejściu w kierowaniu działaniami ratowniczymi oraz umożliwić obywatelom zgłaszanie sytuacji kryzysowych na potrzeby reagowania kryzysowego na poszczególnych poziomach podziału administracyjnego. Autor wskazuje korzyści jakie niesie ze sobą korzystanie z nowoczesnych technologii. Ale również, słusznie zwraca uwagę na możliwe zagrożenia bezpieczeństwa do jakich może dojść w przeprowadzaniu akcji ratowniczych w wyniku stosowania nowoczesnych technologii. Również, na podstawie analizy dokumentów oraz obserwacji Doktorant zauważa, że określenie zagrożeń w bazach danych na terenie operacyjnym danego powiatu dokonywane są najczęściej w arkuszach kalkulacyjnych.

W rozdziale tym Doktorant artykułuje problemy i zagadnienia, na które należy zwrócić uwagę w ramach tworzenia planów zarządzania kryzysowego.

W rozdziale piątym (strony: 170-187) Autor prezentuje zadania KSRG w systemie zarządzania bezpieczeństwem narodowym. Definiuje w nim bezpieczeństwo narodowe, działania podczas stanów nadzwyczajnych oraz działalność Obrony Cywilnej. W moim odczuciu rozdział ten powinien znaleźć się w części teoretycznej pracy doktorskiej a nie na jej końcu. Proszę Doktoranta o uzasadnienie takiej struktury pracy.

Zarówno w rozdziale czwartym, jak i piątym są popełnione błędy w numeracji podrozdziałów (np. s.161. zamiast 4.3.1. jest 3 i 3.3.).

Uważam, że konkluzje przedstawione przez Doktoranta, zaprezentowany w rozdziałach czwartym i piątym potwierdzają potrzebę wieloaspektowego podejścia do kwestii związanych z doskonaleniem Krajowego Systemu Ratowniczo- Gaśniczego.

W zakończeniu dysertacji Doktorant prezentuje uogólnione wnioski dotyczące przeprowadzonych badań. Moim zdaniem, Autor zbyt ogólnie odniósł się do założeń badawczych, a w szczególności do hipotezy głównej i hipotez szczegółowych.

Literatura przedmiotu dotycząca rozmaitych aspektów rozpatrywanej problematyki została dobrana i wykorzystana poprawnie. Ponadto Doktorant wykazał, że nie tylko

4. Na s. 17 Doktorant pisze: „Kolejnym źródłem informacji są opinie zasobów ludzkich działających w jednostkach zadaniowych w ramach systemu KSRG”. Pytanie: Jak zbierał Pan opinie zasobów ludzkich działających w jednostkach zadaniowych w ramach systemu KSRG ?

Przedstawione uwagi krytyczne nie umniejszają wartości naukowej pracy doktorskiej i są jedynie uwagami porządkowymi.

Wnioski i konkluzja końcowa

Reasumując stwierdzam, że rozprawa doktorska autorstwa Pana mgr Krzysztofa Olchawy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autora w analizowanym obszarze oraz potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

W świetle przedstawionej opinii oraz biorąc pod uwagę wskazane wątpliwości dotyczące pojedynczych fragmentów rozprawy stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji praca doktorska pod tytułem Doskonalenie Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego na przykładzie województwa małopolskiego, napisana przez magistra Krzysztofa Olchawę, pod kierunkiem naukowym profesora doktora habilitowanego inżyniera Andrzeja Kozery, zasługuje na ogólną pozytywną ocenę. Rozprawa spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574).

Fakt ten upoważnia mnie jednocześnie do zgłoszenia wniosku o dopuszczenie jej do publicznej obrony, a Doktorantowi — po złożeniu stosownych egzaminów i pozytywnej publicznej obronie — nadania stopnia naukowego doktora.

absolut - Kozera